

Kärrsjö by

Kärrsjö by är belägen cirka tre mil från Björna kyrka efter landsvägen Trehörningsjö-Korsbyn med stora åkerarealer och bebyggelse runt Kärrsjön, även om bondgårdarna på höjden Norr-om-sjön dominerar bebyggelsen och ger byn dess karaktär av en stor bondby.

Enligt ett skattelägningsprotokoll över Kärrsjös nya kronohemman från 1787 heter det: »Genom högvederbörligt tillstånd av den 7 december 1756 upptaget av Jakob och Erik Anundsson till upparbetande av ½ mantal eller 12 seland under 12 frihetsår men sedermera erhållit åtta års förlängning av frihetsåren allt enligt resolution av den 16 januari 1770.»

Eftersom förnamnen inom denna släkt växlat mellan Jakob och Anund i generationer, ser släktföljden ut sålunda:

1. Båtsmannen Olof Dunder var född på 1600-talet. Var han hade sin båtsmansrote är ej bekant.
2. Anund Olofsson-Tjernsten, f. 1704, vilken först varit bonde i Gide by men som under åren 1736–1753 var båtsman vid rote 116, som omfattade byarna Översjöla och Nordvästansjö. Han var far till nybyggarna i Kärrsjö ovannämnda Jakob och Erik Anundsson.
3. Jakob Anundsson, f. 1731 i Gide by, var gift med Karin Johansdotter, f. 1735 i gamla Movattnet. Brodern Erik Anundsson flyttade 1864 till Mörtsjö, men brodern Jakob fortsatte att upp- och arbetade nybygget, odlade och uppförde byggnader Norr-om-sjön. Fadern deltog troligen i arbetet.
4. Anund Jakobsson, f. 1759, var gift med Anna Lisa Nilsson, f. 1761. Hon var dotter till Nils Winter d. ä., nybyggare i Aspsele.
5. Jakob Anundsson, f. 1787, var gift med Stina Nilsson från Uttersjö, f. 1787.
6. Anund Jakobsson, f. 1845, gift med Anna Brita Ersdotter, f. 1814 i Gide.
7. Anders Olof Anundsson, f. 1845, d. 1930, gift med Sara Katarina Persdotter, f. 1844.
8. Anders Olof Anundssons söner var bonden Aron Adolf Andersson, f. 1874, d. 1956, med sonen Johan Aronsson som den siste på stamträdet, och handlanden Anders Leonard Andersson, f. 1879, d. 1940, gift med Edla Eugenia Lindström. Som den siste på den grenen av stamträdet är bl. a. fru Karin Eriksson, Kärrsjö. Detta var alltså en släkt på nio generationer, varav åtta i samma by, vilket inte hör till vanligheterna i en så relativt ung by.

Bonden Jonas Lindkvist, Kärrsjö, f. 1851.

Fru Magdalena Lindkvist, Kärrsjö, maka till bonden Jonas Lindkvist, Kärrsjö.

Kärrsjö by var dock inte endast Anundsönernas, hur framstående de än var. Under nybyggartiden inflyttade även andra, som bröt mark, odlade och byggde hus. För att skapa ordning och reda upprättades också gränser och ägobeskrivningar av lantmätare, varjämte byns gränser fastställdes 1779. Därvid erhöll nybyggarna c:a 3.900 hektar skogsmark.

Vid skatteläggningen beboddes byn förutom av Anund Jakobsson och hans familj även av nybyggarna Christoffer Persson, f. 1765, Per Håkansson, f. 1744, Olof Jonsson, f. 1758, och Olof Larsson, f. 1762, med familjer. På kort tid hade alltså byn vuxit ut till fem familjer. Dessa hade tydligen odlat en hel del, eftersom de tillsammans hade fem hästar, 20 kor, 20 får, tjur och ungboskap.

Enligt husförhörboken för åren 1817–1825 fanns sex fastigheter i byn.

Under nr 1: Anund Jakobsson, f. 1759, med familj.

Under nr 2: Jakob Anundsson, f. 1787, med familj.

Under nr 3: Christoffer Persson, f. 1765, med familj. Torparen Johan Persson, f. 1784, med familj. Torparen Gabriel Persson, f. 1799, med familj.

Under nr 4: Elias Johansson, f. 1765, d. 1832, med familj. Torparen Johan Persson, f. 1772, med familj.

Under nr 5 och 6: Nils Ersson, f. 1783, med familj, vilken flyttade till Movattnet 1828. Familjen efterträddes av Daniel Fredriksson, f. 1789, med familj.

Byn fortsatte att växa i rask takt, nya fastigheter tillkom, och odlingarna fortsatte att växa. Under 1850-talet hade byn en befolk-

ning på närmare 100 människor, och den tillhörde därmed en av de folkrikaste byarna i socknen. Det fanns 21 hushåll varav fem torpare och två backstugusittare. Akerarealen hade vuxit till 38 tunnland, och som äng räknades 202 tunnland. I byn fanns vid den tiden 10 hästar, 40 kor, 40 får, en del svin jämte ungdjur.

Ären 1808–1819 verkställdes storskifte, och laga skifte förrättades 1861–1863.

På 1890-talet och flera årtionden framåt utvecklades byn ytterligare, vilket bl. a. kan utläsas av skolförhållandena.

Redan 1865 påbörjades skolundervisning i den skolrote Kärrsjö tillhörde. År 1875 begränsades skolroten till att omfatta byarna Kärrsjö–Krokvattnet–Hemsjö, och 1899 inrättades flyttande mindre folkskola mellan Kärrsjö–Studs Viken som förändrades 1902 till Kärrsjö–Krokvattnet, 1911 mellan Kärrsjö–Stavarsjö och 1914 mellan Kärrsjö–Nordanås. År 1917 fick Kärrsjö fast mindre folkskola, och den fanns till dess skolan indrogs i början på 1930-talet, varefter eleverna skjutsades till Nyliden.

Redan 1891 hade byborna byggt eget skolhus på den tomt, som kallas för »Smedjebacken».

Från 1890-talet kan följande familjer nämnas:

Bonden Olof Johansson, f. 1838, med hustrun Anna Kajsa Eriksdotter, f. 1848.

Torparen Jakob Olofsson, f. 1829, d. 1893, med hustrun Maja Lisa Jonsdotter, f. 1824, d. 1893.

Bonden Jonas Gustav Nordin, f. 1850, med hustrun Lisa Karolina Strandberg, f. 1856. Nordin härstammade från Krokvattnet. De hade bl. a. sonen Alfons Nordin, f. 1889, som blev fjärdingsman och bonde i Kärrsjö. Han uppnådde hög ålder.

Bonden Jonas Lindkvist, f. 1851, med hustrun Magdalena f. Lindgren 1850. De hade bl. a. sonen Teodor Lindkvist, f. 1884, d. 1966. Han övertog hemmanet efter sin far och blev bonde i byn. Detta hemman hade stora och värdefulla skogsmarker. Det innehas nu av Teodor Lindkvists barn.

En inhyses som inte skall glömmas är Anders Jakobsson, f. 1833, d. 1904, med hustrun Brita Maria Jonsdotter, f. 1833. »Anners-Jacksen» var något av ett original, och historierna om honom är legio från den tid på ålderdomen, då han »gick på roten», som det hette. Detta var en form av fattigvård. Hjonen var inte direkt efterlängtsade av dem som skulle hålla mat och husrum vissa dygn. Med »Anners-Jacksen» var det en annan sak, han var glad och livad, berättade historier och »höll ångan uppe», och var gubben på riktigt gott humör, kunde han sjunga en stump.

Många nu levande kärrsjöbor är ättlingar i rakt nedstigande led till de första nybyggarna. Dit hör t. ex. förre torparen och pensio-

Torparen Nils Petter Engblom, Kärnsjö, f. 1856, med hustrun Sigrid Stina Eriksdotter, f. 1856.

nären Herman Häggkvist, f. 1896, vars far hette Johan Ersson (Järn-Ersen), f. 1844, d. 1917, och farfar Erik Olov Eliasson, f. 1814, samt farfarsfar Elias Johansson, f. 1765.

Måhända var den Anund Jakobsson, som var född 1815, den märkligaste av sin släkt. Med tiden blev han en förmögen storbonde i sin by med påkostade åbyggnader, som väckte berättigad uppmärksamhet. Han blev även nämndeman och var en av förtroendemännen i församlingen.

Såg har funnits i Kärnsjöbäcken, och den användes tills i början på 1900-talet.

Tre skvalt kvarnar har funnits i Lillkärnsjöbäcken. Överst hade Erik Olof Eliasson (Erik-Olofsgubben) sin kvarn, därefter hade Erik Jonsson sin, och längst ner hade Anund Jakobsson sin kvarn. De är borta sedan länge.

Kärnsjö med sina stora åkrar var en av socknens bästa jordbruksbyar, där åkrarna gav stora skördar av hö, korn och potatis. Här behövde man ej vara rädd för frosten. Kreatursbesättningarna var även stora, 15–20 nöt i ladugården var ingen ovanlighet hos bönderna, säger en Ortsbo. En del hö skördades på utslätter, t. ex. efter Gideälven och efter Kallbäcken.

Fisken i Kärnsjön (Kyrkesjö träsk) var ett omtalat fiskevatten redan på 1500-talet. Och än i dag fås goda fångster av gädda, abborre och braxen.

Med utgången av år 1974 fanns i byn 82 personer, därunder två skolbarn. Fem självägande hemmansägare med egna skogar finns i byn.

Mo och Domsjö AB äger 11 hemmansdelar av skogen, och 14 familjer har ägostyckningar med mindre skogsskiften eller är torpare. I byn finns 26 hushåll, och 9 av dem har tillsammans 50 kor jämte ungdjur. Dessutom finns tre hästar.

Med det underlag byborna har i sina skogar och åkrar och med den omsorg de ägnar den egna bygden, bör byn ha alla förutsättningar att leva vidare.